

Ֆրէզնոյի Վասպուրականցիներէի հաւարոյթը
 Իր Ժամանակին Արմէնիային տեղե-
 կացուցած էմ Ֆրէզնոյի Վասպու-
 րականցիներու հանդէսի նկարագրու-
 լի լինը. իսկ այժմ ալ մի քանի խօսք
 իր կատարած հանգանակութեան մա-
 սին: Երբ Վասպուրականցիներու
 յանձնարիութիւնը կը խորհէր ո՛ւր և

(*) Հողաբարձութեան տոհմնապետ
Տիար Բախանէա Սահաթժեան (Mr
Sahatdjian, Marseille):

խելքերնին վրայ բերին և սկսան վե-
րակացմանը և ուսումնական մեղ-

Եթէ պատերազմի սկիզբը լինէր,
ինչպէս 1914 օգոստոսի սե օրերին,
անշուշտ մեր ամբողջ զորամաս տեղը
կը կորսնցնէինք:

Բայց այժմ նոր սկզբունքները ա-
մէն օր գիտէ գործադրել: Անմիջա-
պէս առանց վճատելու, մէկ քանի րո-
պէս բաց դաշտին մէջ խրա-
մաներ կը բացուին ու լաւ կը
պաշտպանուինք հակառակորդի թըն-
դանօթներէն:

Ամեն կողմ լեցուն է վիրաւորնե-
րով ու երկու բանակի զիականերով:
Ընկերներէս մէկը ապանուեցաւ
ձեռնառումէ մը որ Գերմանացի մը
վրան նետեց ծառի մը վերէն ու
պահուրտեր էր: Անմիջապէս ան ալ
վար տապալուեցաւ:

Գիշերը վրայ հասաւ:
Ընկերի մը հետ դէպ առաջ կեր-
թանք պաշտօնով: Յանկարծ Գերմա-
նացիները մեր նոր առաջին գծին
վրայ հրացանաձուլութիւնը կատա-
ղօրէն կսկսին, միողրայէօղները գըն-
դակ կը սփռեն: Անմիջապէս ճամ-
բուն վրայ փոսին մէջ կը նետուինք
փորի վրայ պրտկած: Անիծեալների
գնդակներն այնչափ ցածէն կանց-
նէին որ գլուխնիս իսկ չէր կարելի
բարձրացնել: Նայն ժամանակ ստակա-
լի անձրեւ մը կսկսի և քանի մը րո-
պէս մէջ փառ կը լեցուի ջուրով
այնպէս որ կամ դուրս ելնելու կամ
խեղդուելու երկընտրանքին (dilemme)
մէջ կը գտնուինք: Ընկերս որ ետեւ
պառկած է, կը պոռայ: «Հէյ, աս չի,
տակ չէ, մենք ծովային զօրք չենք
որ ընդօմնեայ կախ ընենք»: Այդ
ցոյց կուտայ ֆրանսական զօրքին վեր-
ջին վտանգի մէջ իսկ կատակասի-
րութիւնը:

Բայց մեր զրութիւնը անտանելի
կը դառնայ, կորսնցնք բաղդը փոր-
ձել արիշ տեղ երթալ: մէկ անգա-
մէն կը ցատկենք ու կորացած վա-
ղելով իրհեղելին տակ և գնդակների
փոթորկին մէջէն կը հասնինք մեր
առաջին գծի շինուած խրամատը
որ կապատանինք մինչև մէջքը ցե-
խին մէջ և մէկը միտին սեղմած,
արդէն խրամատը զինուորներով լե-
ցուն ըլլալով:

Քիչ մը դադարէ օգուտ կը քա-
ղենք, 100 մէդը յետ կուգանք մեր
պահականոցը: Նշանակալի գիշեր էր
որ անցաւ առանց վերմակի և ոչնչի՝
պաղ անձրեւին տակ պառկած կը
կենանք գնդակների երեքմեակի
դղ...դղին տակ, վիրաւորները
որ մասամբ մնացած են դաշտի վրայ,
կը ճվան ու կը կանչեն: Ծառերը սոս-
կալի շարշարանքի մէջ կը մեռնին, օգ-
նելու անկարելիութեան պատճառով,
թէ և պատգարակիւնները (brancardiers)
իրենց պաշտօնը հերտաքար կստա-
րեցին, ամենավտանգաւոր տեղերն
իսկ վիրաւորները վերցնելով:

Հետեւալ օր մեր գունդը իր գիր-
քին վրայ ամրացաւ պահեստ դառ-

նալով: միւս գունդեր դէպ առաջ
պիտի անցնէին:

Սկսանք մեզի համար, զինուորա-
կան բժշկապետը (commandant-major),
իւր սիքլիսդը ու ես շուտով ծակ մը
շինել ապաստանելու: Նեղ խրամատ
մը, 60 սանդիմէդը լայն ու եր-
կու մէդը երկայն, տակէն մի քիչ լայն-
ցուցինք, մէջտեղը կոր մը շինելով
ուր կը խմուէինք ուսման թեան
փոթորկալի ժամերուն: Այդ շրջանին
անունը դրինք Place de l'Opéra. Հա-
զիւ 80 հարիւրդամէդը տրամա-
գիծ ունէր և մէկը միտին վրայ նստ-
տած էինք:

Պարէնը (ravitaillement) մեզ չհա-
նելով ստիպուած էինք մեռնելների մա-
խաղներին (musette) մէջ ուտելիք
փնտելի: Այդպէս դիմացանք այն-
պիսի ուսման թիւնների որ մարդ-
երէք չէ կարող երեւակայել: Զին-
ւորներ որ Ծարլըրուտի և Մաունի
պատերազմին ներկայ եղած էին ան-
ցեալ տարի, կըսէին թէ անոնք
ոչինչ էին ասոր քով: Հաշիւ ըրինք,
ժամացոյցի ձեռնին որ մէկ վայր-
կեանի մէջ Մարսէլի Բաւք Պօռէ-
լիի մարգագետնին (pelouse) չափ շրջ-
լանի մը մէջ 32 ուսմը կիսնային և
հողը կը ցնցուէր: քանի քանի հատ
ընկան մեզ մօտ հողին տակ գրեթէ
թաղելով մեզ: քանի ուսմի կտոր-
ներ մեզ գիպան առանց մեծ վնասի,
իրենց ոյժը կորցնելով մեզ հասնելէ
առաջ: Պէտք է ըսել որ ամէն օր մեր
ապաստանը կը կատարելագործէինք,
գործածելով թշնամու ձեռքէն խրած
գործիքներ:

Ամէնէն ազգու կրակն էր գաւօն.
ալվալիւքը որ փոքր ուսմը մը կը
նետէր հողը քերելով և ամէն ինչ
ճամբուն վրայ փչելով: Մեր քովի
ծառերը կտոր կտոր եղան, մեր վրայ
տերև ու ճիւղ թափելով:

Մեր բաղդէն օդը գէշ էր: հինգ
գիշեր մնացինք այդտեղ, հինգ գի-
շեր անձրեւ պաղ պաղ իջաւ մեր վը-
րայ և մեզ ցեխին մէջ ձգեց:

Հինգ օր շարունակ մեր առջեւ
անցան ուրիշ զօրքեր որ կը շարու-
նակէին յարձակումը կամ դէպ ա-
ռաջ գիրքեր կը բռնէին: Ասանց ա-
ռաջքն առնելու համար թշնամին մեր
շրջանին վրայ ահաւել անցարդէի
նշանառութիւններ (tir de barrage) կը-
նէր առատօրէն շնչահեղձ կաղ գոր-
ծածելով: կառի այս վերջին միջոցը
չատ խղճուկ բան մ'է և աւելի բա-
րոյականի վրայ ազդելու նպատակ
ունի: Ի հարկէ մի քիչ կը նեղէ բայց
չնչին կերպով եթէ մարդ բարոյա-
պէս չընկճուի:

Սկսեցինք 30ին առատօտեան
ժամը 1ին մեզ լքալու եկաւ թէ
մեր գունդը ետ կուգայ հանդիստ
առնելու և վերադառնալու: համար,
կէսէն աւելի նպատակած լինելով, մէկ
ժամ յետոյ կը վերադառնայինք դէ-
պի Ռաէն և գիշերը նախկին գեր-
ման հանգստեան խրամատներին մէջ
անցնելէ յետոյ՝ ցերեկին վերադար-
ձանք դէպի ետեւի կողմը շունչ առ-

նելու համար: Արդէն այդտեղ հա-
սած էին 1100 զինուոր պահեստիկա-
յանէն (dépôt), մեր գունդի պակաս
ները լեցնելու:

Այդ կռուին մէջ ծանրապէս վի-
րաւորուեցաւ մեր զօրաբաժնի պետ
Պարալար Մարցան (նախկին հրա-
մանատար Մարցան), սպաննուեցաւ
մեր վաշտի պետ գնդապետ Scal, քն-
պաննուեցաւ մեր գունդի տեղակալ-
գնդապետ Գօշ (lieutenant-colonel Koch)
3 հրամանատարներէն 2ը սպաննուե-
ցան, 1ը վիրաւոր, 12 երկհարիւրա-
պետներէն (capitaine) 11ը վիրաւոր
կամ սպաննուած, 7 բժիշկներէն 4ը
վիրաւորուած: Մեր կորուստները,
սպաննուել, վիրաւոր, անհետացած,
1300 մօտաւորապէս:

Ֆրանսացի հայ զինուորական մը
ՊՈՒՆԿԱՐԻԱՆ ԹԻԻՐԲԻՆ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ:
ԹԻԻՐԲՈՒՆՈՒՆՈՒՆ
ՔՐԻՍՏՈՆԵՍՆԵՐԸ

Յունական պաշտօնական տղիւրէ
կիմացնեն որ, թիւրքապոլիսը դաշ-
նադրի կնքուելէն անմիջապէս յի-
տոյ, պոլիսը իշխանութիւններն ըս-
կաբեր են ձերբակալել յոյն և միւս
քրիստոնեայ երիտասարդներն որոնք
օսմանեան բանակին մէջ զինուոր չը-
լինելու համար փախած ապաստա-
նած էին Պոլիսի մօտ, ստանցմէ շա-
տերը յանձնած են թիւրք կռաւ-
վարութեան որ ստակալի պատիմնե-
րի ենթակիւր է այդ խեղճերը:

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Արեւելեան ամբողջ ապամահա-
տին վրայ՝ քիչ մը բաղդի բերմուն-
քին համեմատ Գերմանների շարու-
նակած կոխները գրեթէ միշտ Ռու-
սերին նպաստաւոր վերջ մը կունե-
նան այժմ: Գերմանացիները, չա-
յիւր իրենց բոլոր ջանքերին, չեն
կարող ոչ Տփլիսի հասնիլ, ոչ ալ
վերնաէն դուրս գալ, և Սփիւրի վրայ
իրենց անեցած թեթիւ յարձու-
թիւններն ալ հեռեւեալ օր կը կոր-
սնցնեն զօրմանալի կերպով:

Ֆրանսացիները կանոնաւորապէս
կը յառաջդիմեն Ծամբայի և Ար-
դուսի մէջ, նոյն իսկ թշնամիի կողմ-
քին վրայ կը քայլեն, մինչդեռ անդ-
իսկան բանակն ալ իր կողմէ կը
խորտակէ թշնամին հակադարձա-
կուսները և յառաջանալով կը դրուէ
անոր խրամատները:

Սերպ փոքրիկ ժողովուրդը իր
գիւցաղնութեամբ հիացում կը պատ-
ճառէ աշխարհի թէ և առտեղեր-
մանները տիրելին Պէլլիստին: Բայց
քաղաքէն դուրս չեն կրնար յառա-
ջանալ, չընկալաները քաղաքէն
պաշտպանուած լինելով: Սերպերէն
Սերպիաի բնական դիրքն ալ, իր
լեռներով ու ժայռերով, պաշտպանու-
թեան գիւրտ թիւններ կընծայէ:
Բայց դուրս գերմանական բաղմա-

թիւ և հզօր բանակին՝ իրենց զիւ-
ցաղնական դիմադրութիւնը չկրնար
երկար տուել: Եթէ զաշնակից տե-
րութիւնների զօրքերը չուտայ իրենց
օգնութեան չհասնին: Գերման թեր-
թերն անգամ կը փառաբանեն Սեր-
պիաի գիւցաղնական դիմադրութիւ-
նը որոնք գերի իյնալէ աւելի կրնու-
րեն թափել մինչև իրենց արեւան վեր-
ջին կաթիլը:

Ֆրանսական Արեւելեան զօրաբա-
նակի ընդհանուր հրամանատար զօ-
րավար Մարայ հօկա. 18ին Սոյանի-
կէն մեկնած է դէպի Սերպիա, յոյն
ժողովրդի կողմէն յարգալից համա-
կրութեան ցոյցերի առաջիկայ լինե-
լով:

Պոլիսները պատերազմ յայտա-
բարելէ առաջ փութացել են արշաւել
Սերպիա, գերման բանակին անկեղե-
լու համար: Բայց անյաջող եղած են:
«Տէլի Նիւտի» համալ թղթակիցը կը
հեռագրէ հօկա. 17ին թէ ֆրանսա-
կան զօրքերն արդէն միացած են
Սերպիային և անոնց օգնած են կրա-
ւելու Պոլիսների յարձակումներին
դէմ: Կէսօրիկի և Տուարանի մէջ ինչ-
պէս վաղանասօթի մէջ որ երկաթու-
ղիէն 21 հազարամէդը հետու գիւղ
մ'է: Պոլիսները մեծ կորուստնե-
րով և խառնաշփոթ վիճակի մէջ յետ
փախել են: Սերպ և ֆրանսացի
զօրքերը կը յառաջանան Պոլիս-
ի տի Սթրամիցա քաղաքին վրայ:

Փոխադրանքները կը շարունակեն
ֆրանսացի և անգլիացի զօրքեր հե-
տը հետէ հանել Սարանի: Գաշնա-
կիցները Սարանիի նաւահանգստին
մէջ փոխադրանքների տարահովու-
թեան համար պաշտպանողական եր-
կաթէ թերեր դրած են ծովին մէջ
որոնք ընդօմնեայ դուրիւրանաւերի
ընթացքը կարգիլին և անոնց ներ-
կայութիւնը երևան կը հանեն:

Ըստ կայ թէ խառնակուն մարտա-
նաւեր պիտի մասնակցին եգէեան
ծովի պոլիսական եղերքի պաշար-
ման:

Պոլիսը զօրադուրջ մը քնիւթէ-
վացի մօտ Գառնիպոլի մէջ, մեր-
մեկով Սերպերին դէմ քաղել, խոս-
վութիւն հանել և սպաններ է իր
գնդապետը:

Բազմաթիւ պոլիս զօրքեր դա-
տալիք լինելով անցած են Ռուսական
իրենց զէնքերով և պաշարներով
մէկտեղ:

Գաշնակիցներին և մասնաւորապէս
Ռուսիաի դէմ ապերախտութեամբ
ձեռնարկուած այս պատերազմը բը-
նաւ համակրութիւն չէ գտած ժո-
ղովրդէն: Պոլիսի բնակիչները, Ռուսա-
նաւագի և պոլիսական աղ քա-
ղաքների մէջ ժողովրդի կողմէն ցոյ-
ցեր եղեր են պատերազմին դէմ:
Բայց կառավարութիւնը Գերմանե-
րի անկեղեցութեան յենած, շատ խիստ
կերպով ճշդեւ ու պատժեր է իրեն
հակակարծիք եղողները:

ԾԱՆՈԹՅՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈԹ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիոյ խմբագրատան մէջ ծախու
կը դառնաին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ
գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած
են իրենց առջեւ:

Մարտիկէն զուրս զրկելու ճանապարհ-
հաճախը զնոյն վրայ է. ուստի հաշ-
ւի գիշարութեան համար կը նշանակենք թէ՛
Մարտիկէն մէջ ծախուելու գինը և թէ՛
փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գինը:
(Այս վերջիններս փակագին մէջ գրուած
ներքին են: Արժէքը կանխիկ չափաց,
ւած գիրք չգրկուիր: Արձանագրուած (re-
commande-registré) ծրարով ստանալ
ուղղութեամբ պէտք է 25 անգամ աւելի զըր-
կէն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քի-
լոէն աւելի պէտք չէ կշռէ:

Հ. Ս. Երեմեան. (Ազգային դէմքեր.
գրադէտ Հայեր. Տպագր. 1913. Ա. շաբաթ
Ղ. Անյոյան, Մ. Մամուրեան, Հ. Ար-
աքէն Բաղրատունի, Վարդին եպ. Սրուան-
տենաց, Խրիմեան Հայրիկ, Խ. Միտաքեան,
Ռ. Պէրպէրեան, Գեոր. Եղ. Հիւրմիզեան,
Սեդրակ Տէր Սարգսնեաց. 2 ֆ. և 40
անգ. (ճ. 2. 80):

Նոյն Բ. շաբաթ Մեարտ-Մաշտոց, Հայ
աշուկներ, միջնադարեան գրականութիւն,
Գ. Ճանիկեան, հոգեւունք գրողներ, Նար-
պէյ, Ս. Հայկունի, Տիկին Մ. Սիւնեան,
Տերոյնց, Գ. Պարսեան: 2 ֆ. 40 (ճ.
2,80):

Նոյն Գ. շաբաթ (Տ. Գարրիէլ Պատկա-
նեան, Հ. Գ. Արշէն, Խաչատուր Ար-
ման, Թովմաս Թէրզեան: 2,40 (ճ. 2,80):

Նոյն Գ. շաբաթ (Եղիա Տէմիրճիպաշեան,
— Արմենացի Արիւսեան. — Նահապետ
Ռոստոմեան. — Պետրոս Գուրեան).
2 ֆ. 40 (ճ. 2,80):

Նոյն Ե. շաբաթ (Գրիգոր Օսեան. — Մը-
հարի Պէշիքթաշեան. — Մերենց Յով-
սէփ Շիշմանեան. — Սրապիոն Հէքի-
մեան: 2,40 (2,80):

Նոյն Զ. շաբաթ (Քաֆֆի. — Պերճ Պոս-
եանց. — Սիւրառ Եւսէպիդ. — Գաղ-
տեանց): 2,40 (2,80):

Նոյն Է. շաբաթ (Դաւառ-Քաթիկոս. —
Ա. Սիւրբեան Արքայապետ. — Մանուկեան
Տիգրան. — Աննեան Մկրտիչ. — Խա-
չակեան Ս. — Ազնուոր. իւրաքանչիւր. —
Զարգարեան Ռոստեմ. — Զեարդ Միլտոս.
— Էօ. — Քալանթար Ս. — Պարթե-
ւեան Սուրեն. — Զօհրապ Գրիգոր. —
Տիւրապի Սրբուհի. — Գ. Արփար. —
Ռսկեան Կարապետ. — Շիրմանզադէ. —
Սեթեան Յովհաննէս): 2,40 (2,80):

Հայ մամուլը 15 տարուան մէջ (1894-
1908: Աշխատասիրեց Հ. Մ. Պատուրեան:
Հայ թերթիքէ շատերի խմբագիրներին և
յօդուածագիրներին պատկերները գրուած
են այն զրքի մէջ: 1,25 (1,50):

Հ. Ա. Գոմարեան. — ԲԱՌՊԻՐՔ
ԳԱՂՂ. — ՀԱՅ. Վ. Երեմեան Ս. Ղազար.
1914: Գին 1 ֆ. 10 (1,20):

(Գրական փոքրագիր բաժնարան մ'է 710
երեմեանէ բաղկացած, աճանագին և ֆրան-
սերէն գրեթէ բոլոր գործածական բառե-
րը պարունակող, վերջը գրուած է նաև
անկանոն բայերի խմբարկումը):

Հ. Ա. Գոմարեան. — ԳՐԱՊԻՐՔ
ԲԱՌՊԻՐՔ. ՀԱՅ-ԳԱՂՂ. 1914:

(Մանր ստանդարտ ու մանր ստանդարտ-
թեամբ 360 երեմեանէ բաղկացած բառ-
գրքով մ'է որ 5.000-ի շուրջ բառ կը պար-
ունակէ և վերջն աղբարանական կարգ մը
խօսակցութիւններ գրուած են, ֆրանսա-
կան բացատրութեան ոճերին ծանոթացու-
նելու համար) 1 ֆ. 05 (1,10):

(Գանձարեան) Բառգիրք Գաղղիերէն
Հայերէն-Տաճկերէն Հայաստան. ճոխացած,

Բ. տպագրութիւն. 1912: Մանրատուեր-
կիցեան 1238 երեմեանէ բաղկացած ստուար
գործ մը: Ֆրանսերէն իւրաքանչիւր բա-
ռի հնչումը հայերէն տառերով ալ զըր-
ած է: Գին 6 ֆ. և 50 անգ. (Մար-
տիկէն զուրս զրկուելու ճանապարհաճախ-
քով 7 ֆ. և 80 անգ.):

Նոյն լատիւնով, 10 ֆ. և 30 անգ.
Մարտիկէն զուրս ճանապարհաճախով
14 ֆ. և 20 անգ. (Վերջում 11 ֆ. և 50 անգ.)

Գործնական Քերականութիւն ֆրանսե-
րէն լեզուի Անի ոճով. 7րդ տպգր. յա-
ւելուածներով. 1910: Ա. մաս 1 ֆ. և 20
(ճանդիւրով 1 ֆ. և 40 անգ.):

Նոյն Բ. մաս 1 ֆ. և 10 անգ. (ճ. 1 ֆ.
և 20 անգ.):

Վարժութիւն գաղղիական լեզուի Հա-
մաստ քերականութիւն և ֆրանսերէն ըն-
տիր հատուածներ իրենց բաղկարկով մէկ-
տեղ 1 ֆ. և 15 անգ. (ճ. 1 ֆ. և 30
անգ.):

(Խափեմեան) Կրթարան կամ Քերակա-
նութիւն անգղիերէն լեզուի. 2 հատոր.
Վերջն ոճով, գործնական հրահանգներով
որոնց Բաղդիրքն ալ կայ գործին վերջը:
2 հատոր 2 1/2 ֆ. ճ. 3 ֆ.):

Առնետն բառարան հայկազնեան լեզ-
ուի. Բ. տպգր. (Վ. Երեմեան) 10 ֆ. և 40
անգ. Մարտիկէն զուրս զրկուելու հա-
մար ճանապարհաճախով մէկտեղ 10 ֆ.
և 80 անգ.):

Պտղարանութիւն պատկերազարդ 1 ֆ.
և 30 անգ. (1,60):

Ընտիր Հայկազնեան պատկերազարդ. Գ.
տպգր. 2 ֆ. և 50 անգ. (3 ֆ.):

Հ. Գ. Զարեհանեան Պատմութիւն
հայկական տպագրութեան. սկզբնաւորու-
թեան մինչև առ մեզ: 1,30 (1,50):

Հայ միտքը (Սրբանի Հայ գրադէտներ
նշանաւոր խօսքերէն կազմուած Հայագր-
ծոյ մը: Երկասիրութիւն Հ. Ս. Երեմեան-
նի 2 ֆ. և 60. (ճ. 3,20):

Սամեմիկ (Հ. Ս. Երեմեան). տղերգու-
թիւն 1 ֆ. և 10 (ճ. 1,20):

Նոր Կենդանաբանութիւն և Մարդա-
կազմութիւն պատմական և նկարագրական:
553 երեմեանէ բաղկացած և 450 պատկեր-
ներով զարգարուած: Վերջը գրուած է
այս գրքի մէջ գործածուած ուսումնա-
կան բառերի հայերէն և ֆրանսերէն ցան-
կը: (Ընտիր գործ մը, սակայն ալ հետա-
քրքրութեամբ ընթերցանութեան արժանի:
2 ֆ. և 50 անգ. (3 ֆ.):

Նոր Հանգրաւանութիւն նկարագրական և
պատմական. 131 պատկերներով: 2,20
(2,40):

Աշխարհագրութիւն Հ. Գ. Վ. Ստե-
փանեանի պատկերազարդ: Գ. տպագր.
1,30 (1,60):

(Արշէն) Աշխարհագրութիւն Հայաս-
տանի պատկերազարդ կամ Տեղագիր
Հայոց Մեծաց. 4 ֆ. 25 (ճ. 4,50):

Պարտիզանութիւն պատկերազարդ:
1 ֆ. և 30 անգ. (1,50):

Կանոնաբանութիւն պատկերազարդ:
1,20 (1,40):

Շերամբանութիւն տեսական և գործ-
նական. պատկերազարդ: 1,20 (1,40):

Մեղուարուցութիւն. պատկերազարդ:
1,75 (2 ֆ.):

Երկրագործութիւն տեսական և գործ-
նական ի պէտս երկրագործաց և երկրա-
գործական նորոգութեան. պատկերազարդ
1 ֆ. և 20 անգ. (1,40):

ST. TH. J. M. M. SROVP History of
the Armenians in India (from the
earliest times of the present day)
5 fr. (5,50)

THE MEETING OF THE KINGS. By
Khramean Hairik, The Katholikos of all
Armenians. Armenian text, and english

version by P. Tonapetean and Laurence
Binyon; with a biographical sketch of
the author. London. Printed by Wil-
liam Clowes and Sons, Limited. 1915.

Price one shilling. Copies may be ob-
tained from P. Tonapetean, 53, Addi-
son Gardens, London W.

(Խրիմեան Հայրիկի գրած Թա-
ղաւորաց Ժողով մարդարէական բա-
նաստեղծութիւնը, հայերէն բնա-
գրին հետ անգլիերէն թարգմանու-
թեամբը մէկտեղ, պարունակող գըր-
քով մ'է. որի մէջ զետեղուած է
նաև անգլիերէն Armenia հոյակապ
գրքի հեղինակ Լինչի հիմնադիր դո-
կտորը Հայրիկի նկատմամբ Կա-
րիկի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբ.
բաղրութեան գրասենեկէն, հատը
1 ֆ. և 35 անգ. իմով. Մարտիկէն
զուրս 1 ֆ. և 50 անգ. իմով):

Մեծ քանակութեամբ ստանալ ու-
ղղները պէտք է զիմեն Տ. Պ. Տո-
նապետեանին իր վերագրեալ հաս-
ցեով, որ կարեւոր զեղչ մը կընէ ի-
րենց համար և վաճառման արդիւն-
քին հարիւրին 20ը կը խոստանայ
նոյնիւր Հայ Կարմիր Խաչին):

Հ. Գ. Մեմլիշեան. ԳԻՐՔ կամ յօդ-
ւած ԳՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԸ. Յաւել.
ւած ԳԻՐՔ ԿՐԴՆՈՒ ԱՐՈՒԵՍԸ.
Գին 1 ֆ. 40. (ճ. 1 ֆ. 50):

Հ. Գ. Վ. Գալեթիպեան. ՊՏՄՈՒ
ԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼՐ ԳՐՈՒԹԵԱՆ. Հատոր
մ. ի սկզբանէ հայ լրագրութեան
(1794) մինչև 1860. (Մէկ լրագ-
րագ պատկերով): Վերջում. 1893.
2 ֆ. և 50 անգ. (2,70):

Հ. Երեմեան. ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ Արձա-
կներ 1909-1913 (Խաչատուր Ժա-
կաշեանի գլխաւորութեամբ մէջ Հ.
Ս. Երեմեանի բանաստեղծական ոճով
գրածներէն ընտիր հաւաքածոյ մ'է
230 երեմեանէ բաղկացած և գեղեցիկ
նկարներով զարդարուած) 4 ֆ. (4,30):

Գ. արդ-Մեարտ. ԲՐԻՍՏՈՆԵՐԻԹԵՆ
ՄՈՒՏԵՐՆ Ի ՀԱՅ ԴՐԱԿՈՐ ԼՈՍԱ.
Լորէն առաջ. (Բնական ուսումնա-
սիրութիւն): Գին 1 ֆ. 25 (1,35):

Գ. արդ-Մեարտ. ՈՒՐԱ ԱՐ ՏՈՒՆ կամ
Հայաստանի նախաքիչերը և իրենց
քաղաքակրթութիւնը (Բնական ու-
սումնասիրութիւն): 2,50 ֆ. (2,75):

Մ. Վարժապետեան. ՃԻՐԻՎԱՅԻՄ ՄԵ
ՈՒՆԼԸ. Հայոց պատմ. հարիւրամեայ Տո-
նիկէն պատմուած: Տպգ. Մարտիկէն.
կազմուած) 2 ֆ. (2 ֆ. 25):

Բակուրեան. Կիպրոս կղզի (Ա. Ա.
Խաչատուրեան և պատմական տեսու-
թիւն. Բ. Հայ դպրութեան լեզուի)
1 ֆ. 25 (1,35):

Haic & Belu. A National Dram-
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գին 2,40 (2,50):

Հայկ-Արամ Քիւպրեան-Արքեպիսկոպ.
ՄՐՏԻ ՄՐՄՈՒՆՁՆԵՐ. Հայ բանաստեղ-
ծութիւններ ֆրանսերէն թարգմանու-
թեամբ. հեղինակի լուսանկարով:

Գին է 2 ֆրանկ. հոլանտական թղթի
վրայ տպագրուած 2 ֆ. և 50 անգ.:
Ստանալու համար զիմեւ հեղինակին 15,
rue Jean-Goujon. Paris: Կարիկի է ստա-
նալ նաև Արմէնիայի գրասենեկէն Մար-

տէյի մէջ): (Մարտիկէն զուրս զրկու-
ելու համար 2,10 կամ 2,65):

Կ. ՊՈԼԻՍ (Գեղարայ հրատարակու-
թիւն մ'է որ կը պարունակէ Հ. Ս.
Երեմեանի յուշերն ու տպագրութիւննե-
րը, 1909-1912-ին գրուած: Զարգարուած
է 120ի մօտ պատկերներով որոնք կը
ներկայացունեն պօլսական տեսարաններ,
շէնքեր, հայ ու օտարագիր անձեր և այլն:
Կ. պոլիս իր բնական գեղեցիկութիւններով
և ինչ ինչ հրաշալի շէնքերովը աշխարհի
չքննողագիր մէկ վայրը համարուած ի-
նեւով, շատ հետաքրքրաշարժ կը լինի
անշուշտ Կ. պոլիսի ընթերցումը, մանա-
ւանդ որ քիչ առնենք գուցէ ստանց հե-
քերը միայն ժողովուրդի լինին: Գինն
է 5 ֆ. և 50 (6 ֆ.):

Եղովթոս (Յոյն երեւելի առականութիւն
կենսագրութիւնը և իր 300է աւելի իմաս-
տալի, զրոյցունող և կրթող առակները կը
պարունակէ: Ամէն մէկ առակի վրայ անոր
բարոյական իմաստը գրուած է թէ՛ գրա-
բար և թէ՛ աշխարհաբար երկու տող ոտա-
նաւորով. առակին տակն ալ աշխարհաբար
գրուած խրատական բացատրութիւն մը և
զբարար 8 տող ոտանաւոր: Առակները բա-
ցատող բաղձաթիւ պատկերներով զար-
դարուած է: Կը բաղկանայ 540 երեմեանէ,
բայ ի պատկերներին յատկացուած երե-
մեանէ: Գ. տպգր. 2 ֆ. և 30 անգ. (2,60):

Ա. ԶՈՊԱՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱԽՈՍԹՈՒԹԻՒՆԸ
ԹԻՒՐԲԱՆԱԽՈՍԹՈՒՆՆԵՐ ՎՐԱՅ

Տ. Արշակ Զապաւեանի ֆրանսերէն
բանախօսութիւնը որ ըրած է փա-
րիզի մէջ Ֆրանսացիների ընտիր
բարձրութեան մը առջեւ 1915 մայիս
25ին և որ ֆրանսական հրատարակ-
չական ընկերութեան մը կողմէն հը-
րատարակուած է առանձին տեսարա-
կով մը և L'Arménie sous le joug turc
վերնագրով, շատեր հետաքրքրու-
թեամբ մեզնէ խնդրած լինելով, ծա-
խու համար քերել տուած ենք ան-
կէ: Կարելի է ստանալ «Արմէնիայի
խմբագրութեան գրասենեկէն հատը.
30 անգ. իմով. իսկ Մարտիկէն զուրս
զրկուելու համար փոստի ծախքով
մէկտեղ 35 անգ. իմով):

Կարմէ Ֆրանսացիների և ֆրան-
սագէտ Եւրոպացիների մէջ ստոր-
ծել այս տեսարանը որ ամփոփ և զրա-
ւիչ ոճով կը ներկայացնէ Հայ ազգի
անցեալն ու ներկայն, անոր տառա-
պանքները, յայտնին ու արժանիքնե-
րը:

Առնետն ստղտա դոնաւոր նկարներով
և տախտակներով: Կուտայ նաև վիճակա-
գրական և այլն տեղեկութիւններ ամէն
տեղութիւնների վրայ: Գ. տպգր. 1910:
Գին 3,30 (3,60):

Եղիապար Մարտիկէն զետեղած
Պատմութիւն Արշակ Բ. և անոր Պապ
որդւոյն (Հայոց պատմութեան մէկ
կարեւոր կէտին վրայ քննադատական
տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Ար-
քեպիսկոպ. թիւնը պատիւ է քերում
իր ան և այն ազգին, որին պատկանում
է պատմութիւնը): 2 ֆ. 50 (2,70):

ՏՆՕՐԵՆ — ՄԱՐԿԵՐԻՐ
Մ ՓԱՐՔԱՆԻ ԳԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փարքալեանի
Le Gérant: François CARRIÈRE.
Marseille. — Imprimerie du Midi